

S Z Í N H Á Z

„MŰ”-KEDVELÉSÜNK – EGY SZÍNÉSZPORTRÉ

Május derekán Becsén tartott bemutató előadással megalakult a Vajdasági Magyar Amatőrszínház, melynek életrehívója és támogatója a Vajdasági Magyar Művelődési Szövetség. Hogy erre sor került, annak magyarázatát kétségtelenül abban kell látni, hogy a műkedvelő szintű művelődési élet ismerői, vezetői úgy találják, szükség van nemcsak a segítségre, hanem a példamutatásra is. S hinni kell nekik, hogy jól tudják. S azt sem szabad elfelejteni, hogy mostanság, amikor a kisebbségi kultúra ismét válságos helyzetbe került, újból fontos szerep vár az amatőr színjátszásra. Ha nem is olyan fontos, mint a két világháború között, amikor a műkedvelés helyettesítette a hivatásos színjátszást, s tartotta életben a színház iránti igényt. S ha ez a megtartó szerep ismét aktuális, akkor valóban szükség van egy reprezentatív társulatra, melynek előadásai mintául, zsinórmértékül szolgálhatnak a műkedvelés egészére nézve.

Bevallom, nem ismerem kellően amatőr színjátszásunkat, időnként látok egy-egy előadást, de az újságból értesülök róla, hol mi történik, ki hol mivel vendégszerepel. Azt azonban tudom, milyen szerepe volt a műkedvelésnek a két világháború között, az akkori művelődési élet alaposabb megismeréséhez felbecsülhetetlen forrásmű a *Bokréta* című kiadvány, melyből megtudni mit és kik játszottak a legeldugottabb falvakban is, mert ma elképzelhetetlen hol volt akkor magyar amatőr színjátszás. Tudom azt is, hogy 1945 után néhány évig szintén széles körű mozgalom volt az amatőrizmus, amely akkor kezdett sorvadni, hogy állami irányítással összevonták a jól működő magyar és nem jól működő szerb egyesületeket. A műkedvelő társulatok és a játszóik száma rohamosan csökkent, amihez a politika mellett az életkörülmények is hozzájárultak. Nyilván ez a kettős érvágás az oka többek között annak, hogy a magyar amatőrizmus nem tudott megújulni, sőt provinciális jellege egyre kifejezőbb lett, csupán néhány társulat munkája tekinthető igényesebbnek. Következésképpen korszerűség tekintetében, sajnos, elmaradt a román, szlovák, ruszin műkedveléstől. Nálunk kevés helyen tapasztalható a kísérletezés iránti igény, elszántság, inkább a régi formákat, stílust kedvelik, műkedvelésünk formanyelve, műsora nagymértékben régimódi.

Ok tehát van kisezer arra, hogy követendő példát állítsanak a társulatok elé. Ezt a szerepet kellene betöltenie a becei előadással bemutatkozó csapatnak. Sajnos, nem teszi. A bemutató siralmas, teljes mértékben dilettáns. Nem példamutató, hanem elrettentő. Lehet, hogy a bemutató óta összerázódott az előadás, de akkor nézhetetlen volt, mert a színészek közül néhányan nem tudták a szerepüket, főleg pedig, mert Barácius Zoltán rendezése szakszerűtlen, felületes, kidolgozatlan. Semmiképpen sem példamutató. Megváltoztatta a darab tisztességes címét, a *Gyilkostársakból Szeressük egymást, gyilkosok* lett, ok nélkül, ahogy arra sincs magyarázat, miért kell aktualizálni egy krimiparódiát,

amit azért választanak, hogy elsősorban szórakoztassanak, ellenben a műfaj követelményeit szem előtt tartva szakmailag kell minél tökéletesebben színre vinni. Igen, a műkedvelésben sem szabad elnézőnek, igénytelennek lenni. A műkedvelés nem lehet magyarázat a nívótlanságra.

Jó, hogy a vállalkozás létrejött, kár, hogy ilyen szerencsétlen formát öltött, s kár, hogy a sajtó szemet huny a dilettantizmus fölött.

*

Még egy, részben színházi eseményről illene szólni a nyáron történetek közül. (A Tanyaszínház idei előadását nem volt módomban látni.) Egy tévéműsorról, a Duna Televízió sugározta Pataki-portréről, amelyet Seregi Zoltán rendezett. Őszinte, emberi volt, minden pillanatában hiteles. De volt egy csúcspontja, amit sem megrendezni, sem eljátszani nem lehet, csak mélyen átélni. Arra a jelenetre gondolok, amikor az idős színészkirály, miután felesége, a színésznő Karna Margit karjára támaszkodva körbejárja a szabadkai városháza előtti parkot, betér a színházba. Oda, ahol évtizedekig élt, aratott sikert estéről estére. Nem lenne ebben semmi különös, ha Pataki nem arra a színpadra lépne be, amely csupa rom, lényegében nem létezik, ahol halmokban hever a penésztette jelmez és díszlet, ahol lenyúzták a tapétát, kiégették a padlót, letépték a függönyt.

Csodálatos a felvétel: a hátsó bejáraton színpadra tipegő színészt, talán inkább csak az alakját látjuk a világos ajtókeretben, körülötte pedig félhomályban, de mégis kivehetően az az irdatlan pusztítás, a megcsúfolt színpad. S a színész, aki alig vonszolja magát, megtorpan a látványtól, földbe gyökerezik a lába. Te Úristen, gondolhatja, mit tettek? Ezt a döbbenetet nem lehet megtervezni, nem lehet eljátszani, ez rászakad az emberre, beléhasít, mint a villám. Ebbe a pillanatba bele lehet, bele kell pusztulni – érezzük. Holott a színész nem tesz mást, csak áll, görnyedten, öregén. Nem hiszem, hogy volt Patakinak ennél tragikusabb pillanata a színházban, s nem hiszem, hogy valaha is hitelesebben kifejezte azt, amit érzett. Ezt a szerepet nem lehet megírni, s nem lehet betanulni.

Ez a jelenet, számomra jelképes is, figyelmeztet, mivé lehet színjátszásunk, ha gyáván, bután, felelőtlenül viszonyulunk hozzá, amihez – az utóbbi néhány év, kivált pedig a legújabb szabadkai és újvidéki fejlemények bizonyítják – igencsak van tehetségünk.

GEROLD László